

можливості без застосування прийому Сафара для виключення ризику інфікування поліцейського.

6. Якщо у постраждалого відсутні ознаки життя та немає критичної кровотечі (або ви вже її ліквідували) – розпочати серцево-легеневу реанімацію без штучної вентиляції легень. Доведено сумнівний захист клапана-плівки рятувальника, якщо постраждалий інфікований COVID-19.

7. Перевести постраждалого у стабільне положення (на боці, обличчям до себе, рука під головою, нога зігнута в коліні), якщо не йдеться про підозру на травми хребта та кісток тазу і серцево-легенева реанімація була вдалою.

8. Не залишати постраждалого та контролювати стан його життєвих функцій до прибуття екстрених служб.

Бібліографічні посилання

1. Мазуренко О.В., Терент'єва А.В., Іскра І.А. Деякі питання міжвідомчої координації в процесі подолання медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій» // Економіка та держава. — № 2. — 2014

2. <https://moz.gov.ua/covid-19-oficijni-dokumenti-i-rekomendacii>

3. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. посіб. / О.О. Мислива. – Дніпро: ДДУВС, 2018. – 144 с.

Резцова Наталія Сергіївна

викладач кафедри

кримінального процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ ПРО ДОЗВІЛ НА ЗАТРИМАННЯ З МЕТОЮ ПРИВОДУ: ПІДСТАВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК

Кримінальна процесуальна діяльність нерозривно пов'язана із застосуванням до осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, примусових заходів, що обмежують права та свободи людини, зокрема - затримання особи. Цей захід кримінально-процесуального примусу доволі активно застосовується у правозастосовній практиці. Так, за статистичними даними Національної поліції, кількість затриманих осіб становить у 2013 р.- 13916, у 2014 р.- 12371, у 2015р. - 11644, у 2016 р - 9437 осіб, у 2017 р. - 9850, у 2018 р. - 10241, у 2019 - 10510, у 2020 р. – 9204 осіб [1] Затримання особи є одним із заходів забезпечення кримінального провадження, а саме - тимчасовим запобіжним заходом, порядок застосування якого регламентовано як в міжнародних документах (ст. 9 Міжнародного пакту про

громадянські та політичні права [2], ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) [3], тощо) так і в національному законодавстві (ст. 29 Конституції України [4], ст.ст. 131, 188-191, 207-213, 298-2, 582, глава 41 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК) [5], та рядом інших законів).

Затримання на підставі ухвали слідчого судді або суду з метою приводу є одним із видів затримання, *метою* застосування якого є: досягнення дієвості кримінального провадження (ст. 131 КПК України) а також привід для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (188 КПК України) [5].

Суб'єктом такого затримання є уповноважена службова особа, якою відповідно до ч. 6 ст. 191 КПК а також згідно з ч. 3 ст. 207 КПК є «особа, якій законом надано право здійснювати затримання» [5]. На сьогодні, законодавець досі в жодному нормативно-правовому акті не передбачив вичерпний перелік категорій службових осіб, уповноважених здійснювати затримання, що є цілком логічним, адже його доповнення або скорочення залежить від внесення змін і доповнень до законодавства України, пов'язаних із реформуванням системи органів правопорядку (створення нових, реорганізація або ліквідація існуючих органів тощо).

Аналізуючи чинне кримінально-процесуальне законодавство, науковці-процесуалісти дійшли до висновку, що такими повноваженнями на сьогодні наділені: поліцейські; військовослужбовці Національної гвардії України; співробітники Служби безпеки України; військовослужбовці, а також працівники Державної прикордонної служби України, залучені до оперативно-службової діяльності; посадові особи податкової міліції; працівники Національного антикорупційного бюро України; посадові особи органів доходів і зборів; посадові особи, залучені до антитерористичної операції, в районі її проведення; уповноважені посадові особи Державного бюро розслідувань; посадові і службові особи органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів; військовослужбовці служби правопорядку; капітани суден України; працівники з'єднань, військових частин і підрозділів, зокрема чергові сили Збройних сил України; військовослужбовці Управління державної охорони України [6, с.48]; [7, с. 322-325].

Підстави такого виду затримання. Юридичною підставою такого затримання є ухвала слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу; Фактичними підставами є: 1) неприбуття підозрюваного, обвинуваченого для розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою за умови, що ухвала про привід не була виконана. Неявка підозрюваного, обвинуваченого для розгляду клопотання про обрання інших запобіжних заходів не є підставою для винесення ухвали про затримання з метою приводу; 2) неприбуття без поважних причин, чи наявність ризику неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою [8].

Процесуальний порядок затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу є наступним:

1) прокурор, слідчий за погодженням з прокурором у разі неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом без поважної причини, складає клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

2) звернення слідчого до прокурора для погодження клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (звернення до прокурора є непотрібним у разі самостійного складання такого клопотання прокурором). Слідчий в порядку п. 5 ч.1 ст. 40 КПК України звертається до прокурора для погодження такого клопотання. Прокурор згідно з п. 10 ст. 36 КПК України може як погодити так і відмовити у його погодженні. У випадках відмови прокурора у погодженні клопотання, слідчий має право відповідно до ч. 3 ст. 40 КПК України звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні.

3) подання клопотання слідчого, погодженого з прокурором чи прокурора про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до слідчого судді. Таке клопотання може бути подане: 1) одночасно з поданням клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою; 2) після подання клопотання про застосування запобіжного заходу і до прибуття підозрюваного, обвинуваченого до суду на підставі судового виклику; 3) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю.

Вищезазначене клопотання згідно з ч. 1 ст. 184 КПК України подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування. У разі здійснення досудового розслідування слідчою групою, для визначення територіальної юрисдикції суду першої інстанції при розгляді клопотань потрібно керуватися постановою керівника відповідного органу досудового розслідування про створення слідчої групи, в якій визначено місце проведення досудового розслідування.

Визначення слідчого судді, який буде розглядати таке клопотання здійснюється в порядку ст. 35 КПК України.

4) Розгляд слідчим суддею клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді

клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою приводу розглядається слідчим суддею, судом негайно після одержання цього клопотання в закритому судовому засіданні за участю прокурора. Слідчий суддя, суд не має права відмовити в розгляді клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу підозрюваного, обвинуваченого, навіть якщо існують підстави для затримання без ухвали суду про затримання з метою приводу.

Автори дослідження «Роль слідчого судді у кримінальному провадженні» проаналізувавши 611 ухвал слідчих суддів, розміщених в Єдиному реєстрі судових рішень, дійшли до висновку, що наразі наявна різна практика розгляду слідчими суддями клопотання щодо дозволу на затримання підозрюваного або обвинуваченого з метою приводу. Так, найчастіше слідчі судді вимагають формального підтвердження факту завчасного повідомлення особі про підозру. Водночас наявні випадки надання дозволу на затримання без попереднього повідомлення особі про підозру, в яких слідчі судді керуються загальними засадами кримінального судочинства. Також слідчі судді не мають уніфікованого підходу до вирішення питання щодо одночасно поданих клопотань: 1) про дозвіл на затримання та 2) про обрання запобіжного заходу. Зокрема, наявні практики задоволення першого та відмови у задоволенні другого через фізичну відсутність особи, котра підлягає триманню під вартою. Паралельно наявні й практики одночасного винесення рішення щодо обох клопотань та закріплення їх в одній ухвалі, якою задовольняється перше та відмовляється у задоволенні другого клопотання. Крім того, наявні й практики задоволення першого клопотання та зупинення провадження або відкладення розгляду другого клопотання до моменту затримання особи [9].

5) Постановлення ухвали слідчим суддею за результатами розгляду клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

За результатами розгляду такого клопотання, слідчий суддя постановляє одну з ухвал: 1) про дозвіл на затримання з метою приводу. Така ухвала відповідно до ст. 189 КПК України повинна містити: найменування суду, прізвище та ініціали слідчого судді, судді (суддів); прізвище, ім'я, по батькові підозрюваного, обвинуваченого, для затримання якого постановляється ухвала, відомі на момент постановлення ухвали, а якщо прізвище, ім'я, по батькові не відомі, - докладний опис такої особи; короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа, і його правову кваліфікацію за законом України про кримінальну відповідальність; посилання на обставини, які дають підстави для: обґрунтованої підозри про вчинення особою кримінального правопорушення; висновку про існування ризику, зазначеного у клопотанні про застосування запобіжного заходу; висновку щодо існування обставин, зазначених у п.п. 1 або 2 ч. 4 ст. 189 КПК України, для прийняття рішення про надання дозволу на затримання; дату постановлення ухвали; дату втрати законної сили ухвалою

(ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу втрачає законну силу з моменту: приводу підозрюваного, обвинуваченого до суду; закінчення строку дії ухвали, зазначеного в ній, або закінчення шести місяців із дати постановлення ухвали, у якій не зазначено строку її дії; добровільного з'явлення підозрюваного до слідчого судді, а обвинуваченого до суду, про що слідчий суддя, суд повідомляє прокурора; відкликання ухвали прокурором); підпис слідчого судді, судді (суддів), який постановив ухвалу; ім'я, по батькові, адреса і телефон прокурора або слідчого, за клопотанням якого постановлена ухвала; 2) про відмову у задоволенні клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Слідчий суддя, суд відмовляє у наданні дозволу на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу, якщо прокурор не доведе, що зазначені у клопотанні про застосування запобіжного заходу обставини вказують на наявність підстав для тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого, а також є достатні підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений переховується від органів досудового розслідування, або одержавши відомості про звернення слідчого, прокурора до суду із клопотанням про застосування запобіжного заходу, підозрюваний, обвинувачений до початку розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу вчинить дії, які є підставою для застосування запобіжного заходу і зазначені у ст. 177 КПК України.

За результатами аналізу судової статистики, слідчі судді, в більшості випадків (у 2016 році - 89%, у 2017 р. - 88%; у 2018 р. - 86%) задовольняють клопотання сторони обвинувачення та постановляють ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу [9].

Ухвала про відмову у задоволенні клопотання про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою може бути оскаржена в апеляційному порядку (тоді як ухвала про дозвіл на затримання оскарженню не підлягає відповідно до ст. 309 КПК України та рішення Конституційного суду України від 17 березня 2020 року № 5-р/2020 у справі за конституційною скаргою Татькова В.І. щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини п'ятої статті 190, пункту 1 частини першої, частини третьої статті 309 КПК [10].

б) здійснення затримання особи уповноваженими службовими особами на підставі ухвали слідчого судді, суду про затримання;

7) негайне вручення затриманій особі копії ухвали слідчого судді, суду про затримання;

8) негайне повідомлення уповноваженою службовою особою слідчого, прокурора про затримання особи;

9) доставлення затриманої особи до слідчого судді не пізніше 36 годин з моменту затримання. Після доставлення затриманого до слідчого судді розгляд клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою проводиться на загальних засадах [11].

Оскільки, законодавцем в ст. 191 КПК України, на відміну від ст. 208 КПК України, не регламентовано ані порядок фіксації такого затримання, ані обов'язок уповноважених службових осіб роз'яснити базові права затриманій особі та за необхідності їх реалізувати - уповноважені службові особи на затримання під час такого затримання, зобов'язанні до внесення відповідних змін до КПК України, застосовувати аналогію права, та діяти у відповідності до ст.ст. 5, 6 ЄКПЛ а також до ст.ст. 208-213 КПК України, що регламентують порядок дій уповноважених осіб після затримання без ухвали слідчого судді, суду, а саме: зафіксувати затримання у відповідному протоколі, роз'яснити затриманій особі на зрозумілій для неї мові її базові права та забезпечити їх реалізацію [12]. Таке застосування процесуальної аналогії, на нашу думку, має на меті забезпечення процесуальних гарантій затриманої особи та не суперечить ч. 6 ст. 9 КПК України, яка дозволяє у випадках коли положення КПК України не регулюють питання кримінального провадження, застосовувати загальні засади кримінального провадження, визначені у ч. 1 ст. 7 КПК України.

Бібліографічні посилання

1. Рогальська В.В., Солдатенко О.А., Лазарева Д.В., Черняк Н.П., Черненко А.П. Затримання особи без ухвали слідчого судді працівниками національної поліції: методичні рекомендації. Дніпро : ДДУВС, 2018. 61 с.
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року. – URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення – 26.11.2020).
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 4 листопада 1950 р.). – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення – 26.11.2020).
4. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 26.11.2020).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення 26.11.2020).
6. Лазарева Д.В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному процесі України: монографія. Дніпро. ДДУВС, 2018. 188с. С.48
7. Фоміна Т. Г. Застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні: проблеми теорії та практики монографія. Харків: Панов, 2020. 576с. С.322-325
8. Затримання особи як тимчасовий запобіжний захід. WikiLegalAid URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%97%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8_%D1%8F%D0%BA_%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%B7%D0%B0%

D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B7%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B4 (дата звернення: 23.11.2020).

9. Ю. Белоусов, В. Венгер, А. Орлеан, Є. Крапивін, С. Шапутько, В. Яворська Резюме та інфографіка дослідження «Роль слідчого судді у кримінальному провадженні». Київ.2020. URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/06/infograf_ukr.pdf?fbclid=IwAR3koe7XC2ea99hFrVPG5hrKxU7Z33kCwf8_gb-4xHLocl7luBXh0_JG0T4 (дата звернення: 26.11.2020).

10. Рішення Конституційного суду України від 17 березня 2020 року № 5-р/2020 у справі за конституційною скаргою Татькова В. І. щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини п'ятої статті 190, пункту 1 частини першої, частини третьої статті 309 КПК України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-20#Text> (дата звернення: 26.11.2020).

11. Пархоменко О.А., Рогальська В.В. Процесуальний порядок застосування запобіжних заходів у вигляді затримання та тримання під вартою: методичні рекомендації. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. 43 с.

12. Рогальська В.В. Регламентація та реалізація права на інформування осіб щодо яких здійснюється кримінальне переслідування в контексті забезпечення справедливого судочинства: окремі аспекти. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Випуск 2. Том 3. С. 123-127

Рец В.В.,

курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Гаркуша А.Г.,

доцент кафедри кримінального процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх, кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

Тимчасовий доступ до речей і документів у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) як правовий інститут є новелою, а тому має ряд особливостей та проблемних питань, які найближчим часом законодавцю варто вирішити. Це сприятиме реалізації завдань кримінального процесу, зокрема, швидкому, повному та неупередженому досудовому розслідуванню. Однак для того, щоб удосконалити конкретний механізм, слід розуміти його базові засади.